

kerde tempels in Mexico, zal hij symbolische motieven puren voor zijn werk. Verzamelaars ontdekken zijn werk, dat dan nog minder somber is, in de Brusselse galerie Willy D'Huysser waar Delrue vanaf 1989 verschillende jaren na elkaar tentoon stelt. Maar bij de schilder knaagt de onvrede met zijn werk en in de tweede helft van de jaren negentig broedt hij op een radicalere en fundamentele schilderwijze. Hij krijgt daarbij de steun van Jan Hoet die in een catalogus van 1997 schrijft: „Delrue is een kunstenaar geworden omdat hij zijn initieel uiterlijk succes zelf voor ongeldig verklaarde. Aanvankelijk was zijn werk gebaseerd op ideeën en ideetjes, het was narratief en symboliserend. De anekdotes waren geen dragers voor de schilderijen maar de gevangenis ervan.” Nu voelt ook de schilder zich bevrijd.

Eric Bracke

Over koopgoten, vrijstaten en narrenschepen. AVL-Ville te Rotterdam

Rotterdam is niet de stad van Erasmus maar van Pierre Bayle. De Franse filosoof leefde er in elk geval van 1681 tot zijn dood in 1706. Na de opheffing van de protestantse universiteit in Sedan door Lodewijk XIV, was Bayle in Rotterdam terechtgekomen, omdat men er hem een leraarsbetrekking aanbood. Hij leefde er teruggetrokken, en zou ook hier zijn baan als docent aan het Erasмияans gymnasium verliezen, door de drieverijen van een protestantse scherpslijper.

Toch was Rotterdam in de late zeventiende eeuw een overslagplaats van ideeën en boeken. Hier werd destijds de band losgemaakt tussen moraal en religie: ongelovigen konden voortaan fatsoenlijke burgers zijn. In het huis van de Quaker, bankier, handelaar en boekenverzamelaar Furley kwamen Locke en graaf Shaftesbury discussiëren in de filosofische Sociëteit *De Lantaarn*. Ook Bayle moet er over de Maas uitgekeken hebben naar het toen nog idyllische eiland Feyenoord. De Fries Bernard Mandeville ging nog verder in *De Lantaarn*: publiek welzijn en economische welvaart berustten volgens hem op egoïsme, op hebzucht van het individu. Hij zou, uitgeweken naar Engeland, in zijn *Fable of the Bees* de stelling uitwerken als „Private vices, public benefits”.

Rotterdam heeft deze stelling waargemaakt. Hier wordt hard gewerkt en handel gedreven, brutaal gekocht en verkocht. Een overdekte winkelstraat heet er open en bloot „Koopgoot”.

Ferdinand Bordewijk (1884-1965) heeft in zijn roman *Karakter* de stad perfect opgeroepen. Aan het einde van de roman loopt de jonge advocaat Katadreuffe en zijn geliefde jufvrouw Te George, inmiddels mevrouw Telger, langs de Rotterdamse haven: „Als roerdompen langs het moeras staken de hefkransen aan de kaden hun snavel schuins omhoog, onbeweeglijk, maar kijk, daar zag men ze draaien, bukken, en pikken uit de voorraden die op het water dreven. Zo ver het oog ging, links en rechts, een stad in beweging, het water een lichtende lopende band. „Het stiefkind onder onze grote steden”, zei hij. „En toch het beste en het fierste. Bent u het niet met me eens?” „Ik vind Amsterdam nóg mooier”, zei ze. „Nee”, zei hij, „ik niet”. „Rotterdam vind ik ónze stad. Juist omdat ze niet speciaal Nederlands is. Amsterdam is onze nationale stad, Rotterdam onze internationale. Ik voel voor het internationale, daarom voel ik voor deze stad. En dat stempel heeft hij gekregen van de zee, want de zee gaat over de grenzen, de zee is op de wereld de enige werkelijke kosmopoliet.” „U wordt een denker of een dichter”, zei ze, en glimlachte ernstig. „Nee”, zei hij, „ik moet u alweer tegenspreken. Ik denk niet meer dan nodig is voor mijn daden, ik ben voor dichter te nuchter.”

Het citaat van Bordewijk dreef me naar de haven. Ik trof er aan het eind van een pier, voorbij een afwerkplek en portieken met junks, AVL-Ville, de net opgerichte anarchistische vrijstaat van Atelier Van Lieshout. Beeldend kunstenaar Joep van Lieshout heeft met zijn containers en felgekleurde caravans met uitstulpingen furor gemaakt. In 1995 richtte hij het Atelier AVL op, een bureau dat zowel in opdracht werkt als eigen werk produceert. De laatste jaren maakte hij vooral „autarkische” voorwerpen: veldhospitaal, drankstokerijen, slachthuizen of wapenwerkplaatsen in containers.

De kunstenaarskolonie lijkt een rommelig padvindorsdorp. In het midden troont een tot pick-up omgebouwde Mercedes met een kanon in de laadbak, een gestrande auto dient er als kippenhok, her en der staan caravans in

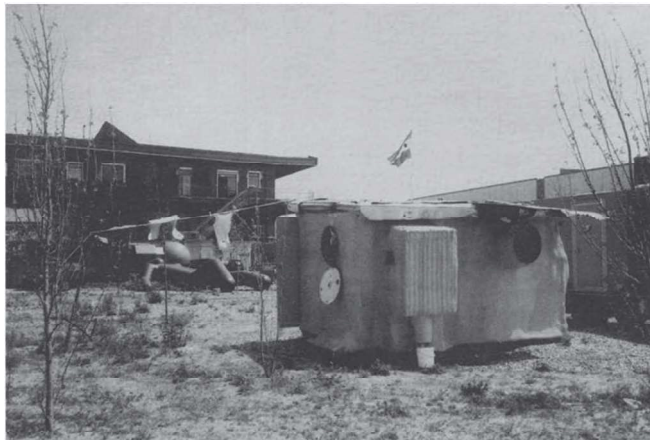
felgekleurd polyester - het lievelingsmateriaal en handelsmerk van Van Lieshout -, en de grote figuur, „stervend AVL-mens”, ligt languit op de grond. In een grote loods werken ontwerpers en uitvinders aan de vele projecten voor opdrachtgevers, verbreed over de hele wereld.

AVL-Ville pretendeert het grootste kunstwerk te zijn dat het Atelier voorlopig heeft voortgebracht, ook al krijg je sterk de indruk dat het label „kunst” gewoon een handig etiket is voor Van Lieshout om zijn activiteiten mogelijk te

maken. De vrijstaat wil een autonome oase worden in een overgereguleerd land, met eigen vlag, grondwet en munt. Een zelfredzame entiteit, die op termijn in zijn eigen voeding en energie wil voorzien, en zijn afval wil omzetten in methaangas.

Toch wordt het project paradoxaal genoeg gesteund door Rotterdam in het kader van Rotterdam Culturele Hoofdstad. Van Lieshout mag dan al de bureaucratie en regelgeving vrolijk provoceren, hij weet voor zijn projecten altijd geld los te krijgen bij de regelgevers.

Een pittig detail: de container met medische apparatuur op de beruchte Nederlandse Abortusboot, die in juni 2001 het wijde sop koos richting Ierland, om er de onderdrukte Ierse vrouwen zo nodig een bevrijdende abortus te bezorgen, kwam uit de werkplaatsen van het Atelier van Lieshout. De Mondriaan Stichting subsidieerde de container zelfs als „kunstproject”. Aangezien de Stichting voor 100 procent wordt gefinancierd door het ministerie van OC&W, steunde de Nederlandse overheid dus indirect een „maatschappelijk” project, ook al zag Ierland het waarschijnlijk als een guerrilla-actie. Een kopie van de container, dobberend op pontons, was te zien op de Biënnale van Venetië. Staatssecretaris Van der Ploeg drukte in de Dogenstad er zijn tevredenheid over uit dat het kunstwerk daar getoond werd: „Kunst heeft vaker raakvlakken met politiek. Daar is niets mis mee”, lees ik in de NRC van 7 juni 2001. Ziedaar het Nederlandse genie. Maar leg het maar eens uit in het buitenland.

AVL-Ville met achteraan de „stervende AVL-mens” © SABAM, Belgium.

Uitkijkend over het water, te midden van het gemompel van de Rotterdamse haven, vroeg ik mij af wat Erasmus gedacht zou hebben van dit exporteren van waarden en normen, deze missionaire bevrijdingsreis in naam van het recht op zelfbeschikking, tolerantie en nog wel wat. Zou hij de abortusboot als een narrenschip van Gidsland op weg naar nergens hebben gekapitteld, een Vliegende Hollander, met volle zeilen tegen de wind in zeilend?

Je kunt er alleen maar naar gissen. Maar als ik zijn *Etiquette* lees (eigenlijk een boekje over gedragsregels en wellevendheid voor de (manelijke) jeugd: *De civilitate morum puerilium libellus*), dan zie ik daar eerbied en respect (*pietas*), bescheidenheid (*modestia*), zelfbeheersing en discretie (*pudor*) centraal staan.

Luc Devoldere

AVL-Ville,
Keilestraat 43^e, NL-3029 BP Rotterdam (Nederland)
Tel: 0031/10/2440971 - Fax: 0031/10/2440972
<http://www.avl-ville.com>

Theater

Middeleeuws drama verrassend belicht

De sinds de jaren tachtig toegenomen belangstelling voor de Middeleeuwen is waarschijnlijk niet alleen te danken aan het succes van romanschrijvers als Umberto Eco en - momenteel in eigen land - Jan van Aken (*De valse dageraad*). Ook de wetenschap, en dan eerder de neerlandistiek dan het historisch onderzoek, heeft in belangrijke mate aan die groeiende interesse bijgedragen. Wetenschappers als